

Smaastykker.

6.

Om Grev Rantzau-Aschebergs sidste Dage.

Af H. R. Hiort-Lorenzen.

Om Schack Carl, Greve af Rantzau-Ascheberg, som spillede en saa skæbnesvanger Rolle under Hofrevolutionen imod Dronning Caroline Mathilde og Struensee og kort efter forlod Landet, da han var falden i Unaade hos de nye Magthavere, er det bekjendt nok, at han døde i Sydfrankrig 1789; men til hans Liv efter 1772 har man kun kjendt overmaade lidt. I et af de nyeste Værker om Hofrevolutionen 1772: „La Reine Caroline-Mathilde et le Comte Struensee par G. B. de Lagrèze“, Paris 1887, fortælles ganske kort derom. Efter et omflakkende Liv, idet han paa hvert nyt Sted skiftede Navn og Tjenestefolk og kun beholdt sin Sekretær Ernst, som tidligere havde tjent hos Struensee, og sin Elskerinde Sophie Livernet hos sig, kom han, fortæller de Lagrèze, til Avignon, hvor han haabede at finde den Ro, han nu elskede lige saa høit, som han før havde atraaet Hæder og Ære. I 1780 traf han her paa en engelsk Kaptain Sir O***, som gjenkendte ham. Denne Kaptain havde ledsaget Caroline Mathilde til Danmark og var bleven i hendes Tjeneste i Hestgarden. Han havde af Forbitrelse over den Dronningen overgaaede Medfart svoret at hævne sig paa Grev Rantzau, der som en Judas havde overleveret hende til hendes Fjender.

Da Sir O*** nu mødte Grev Rantzau, overvældede han ham med Fornærmelser, hvilket havde en Duel til Følge, i hvilken Rantzau faldt.

Denne romantiske Fortælling, hvis Kilde de Lagrèze ikke angiver, og hvis Usandsynlighed allerede fremgaaer deraf, at der ikke har tjent nogen Sir O*** i den danske Hestgarde, medens Caroline Mathilde var Dronning, har fremkaldt en ret eftertrykkelig Indsigelse fra en Franskmand, med hvem jeg ved et Tilfælde er kommen i Forbindelse. Det er en Hr. Léon Ravoire, som er Sekretær hos Mairen i Ménerbes, Arrond. d'Apt, Dpt. de Vaucluse, og som i nogle Breve har meddelt mig de efterfølgende Oplysninger, hvis Paalidelighed der ialfald for de historiske Datas Vedkommende ingen Anledning kan være til at drage i Tvivl.

Da Rantzau-Ascheberg kom til Frankrig, tog han først Ophold i Grevskabet Venaissin, som den Gang endnu udgjorde en Del af Pavens Besiddelser, og boede i nogen Tid paa Château-Neuf Calcernier, men da han hørte, at Hertugen af Cumberland¹⁾ ventedes til Avignon paa en Rejse, forlod Rantzau Egnen for at undgaa at træffe sammen med Hertugen og begav sig til Ménerbes, hvor han tog Ophold i Prinsessen af Tingrys²⁾ Hus.

Om Byen Ménerbes giver Hr. Ravoire følgende Beskrivelse: Den ligger 32 Kilometer fra Avignon paa et langt, smalt Plateau mellem Floden Coulon og Bjerget Luberon i et stærkt kuperet Terræn. Seet fra Siden har denne Høideryg en vis Lighed med et for Anker liggende Skib; Forstavnen er et Slot, kaldet le Castellet, som i fordums Dage tjente til at dække den vestlige Bakkeskraaning imod fjendtlige Angreb, medens Agterstavnen er et andet Kastel, der baade skulde forsvare selve Plateauet og holde de ved dets Fod liggende

¹⁾ Caroline Mathildes næst yngste Broder Henrik Frederik, Hertug af Cumberland og Strathearn, Greve af Dublin, født 7. Maj 1745, død ugift 18. Sept. 1790.

²⁾ Eléonore Pulchérie Joséphine du Laurens d'Oiseley, gift 11. Febr. 1765 med Hertugen af Montmorency-Luxembourg, Prins af Tingry, som døde 1788. Hun døde 9. April 1829 i Paris.

Forstæder i Ave. Ménerbes har spillet en betydelig Rolle i Religionskrigene; Luften er ren og i alle Maader tiltalende.

Paa dette Sted var det, at Grev Rantzau endte sit stormfulde Liv, og ikke i Avignon, saaledes som de Lagrèze og andre Forfattere meddele. I Ménerbes bevares endnu Traditionen om denne Mand, der her førte et Liv som Grand Seigneur ved Hjælp af den Pension, han til sin Død modtog fra Danmark. Ældre Folk, som Hr. Ravoire har kjendt personlig, have til ham omtalt Rantzau som en særdeles distingveret, elskværdig, aandfuld og høitdannet Adelsmand, der med Lethed talte baade Latin og Fransk. Han samlede i sit Hus Egnens Notabiliteter og gav hyppig Koncerter, der lededes af en paa den Tid berømt Komponist Aymond, og store Middagselskaber. Han havde sin egen Kok Bilfeld¹⁾ med fra Danmark. En ikke ringe Del af sine Indtægter ofrede han til Kunstens Fremme, men ogsaa overfor Fattigfolk var han rundhaandet.

Rantzau stod i Forbindelse med adskillige af sin Samtids fremragende Franskmænd, bl. a. med Mirabeau, hvis Slot laa 15 Kilometer fra Ménerbes, og med Necker. Han var en opmærksom Tilskuer ved de Begivenheder, der forberedte Revolutionen, og da han erfarede Generalstaternes Sammenkaldelse, spaaede han Ludvig XVI's Død paa Skafottet.

I sine sidste Leveaar var Rantzau stærkt plaget af Gigtsmerter, som tilsidst tvang ham til næsten altid at sidde i en stor Rullestol, med hvilken hans Tjenere kørte ham omkring. Han læste og skrev meget, og der siges, at han efterlod Memoirer, som efter hans Død skulle være komne i Hænderne paa en Madame d'Inguibert paa Valréas, og som man efter min Opfordring nu er ifærd med at efterspore i Syd-

¹⁾ Mathieu (Mads?) Bilfeld giftede sig i Ménerbes med Rose Sermand og havde med hende to Sønner. Den ældste Frédéric Xavier var født 1787, deltog i alle det første Keiserdommes Krige og avancerede til Oberst; under Louis Philippe var han Guvernør i Tuilerierne og døde 1848 i Avignon. Den yngste Son Joseph, født 1795, var Maler og har havt mange Malerier udstillede paa Salonen i Paris.

frankrig. Han døde den 21. Januar 1789; hans Lig blev balsameret af Dr. Esprit-Calvet fra Avignon og nedsænket i en Grav i Ménerbes Slotshave. Om hans Død indeholder Kirkebogen i Ménerbes følgende, af Hr. Ravoire afskrevne Note:

1789.

Anno quo supra, die vero vigesima prima Januarii hora circiter tertia promeridiana (quod sciam) præmissa sanctæ romanæ fidei professione, præsentibus D^{no} Petro Moulin et D^{no} Honorato Carbonel, testibus notis et sub-signatis, obiit illustrissimus et excellentissimus quondam D^{nus} D^{nus} Jacobus Carolus de Rantzau, baro de Wester, hisce in partibus nuncupatus, patria danus nec non regii ordinis Elephantis Eques auratus, postridieque prout ipse præoptaverat, intra septa pontificiæ arcis prædicti hujusce loci sepultus est.

Moulin. Carbonel. Chabran (Sognepræst).

Rantzaus Grav bærer følgende Indskrift, som han selv har forfattet:

D. O. M. Terram quam dissidenti abnegat ecclesia militarem Hospiti militari præbet pontifex rex. J^bus C^{lus} de Rantzau, cimber, obiit die 21. Jann. ann. Dⁿⁱ 1789.

Citadellet med Slottet blev solgt under Revolutionen og tilhører nu en Privatmand, der sætter en Ære i at vedligeholde Gravstedet, som ligger midt i hans Have.

Rantzaus Elskerinde Sophie Livernet, som i Ménerbes gik for hans uægte Datter, kom efter hans Død i Huset hos Hertuginde af Gramont¹⁾ paa Slottet Caderousse, hvor hun

¹⁾ Godset Caderousse blev i 1667 af Paven oprettet til et Hertugdømme for et Medlem af Familien Gramont-Vachères. Den her omtalte Hertuginde af Gramont var Moder til Emanuel Marie Pierre Felix Isidor, Hertug af Gramont-Caderousse, født 25. Juni 1783. Pair af Frankrig 19. Novbr. 1831, død 25. Oktbr. 1840. Han blev i Novbr. 1827 af Carl X. anerkjendt som fransk Hertug og var gift med Armande de Vassé, født 26. December

døde mellem 1830 og 1835. Paa Caderousse hænger endnu et Portræt af Rantzau.

7.

Yderligere Oplysninger om Grev Valdemar Kristians Ruslandsfærd 1643—1645.

Af C. Nyrop.

Kort efter mine ovfr. S. 237 flg. trykte Oplysninger om Grev Valdemar Kristians Ruslandsfærd udkom der i Moskva en russisk Bog væsentlig om samme Emne, nemlig Dr. A. Golubzovs „Stridigheder i Trosspørgsmaalet ved det paatænkte Ægteskab mellem Kongesønnen Valdemar og Zarevna Irene“ (Moskva, 1891, 384 S.). Med sædvanlig Velvilje har Hr. Professor Karl Verner hjulpet mig til at faa et Indblik i denne Bogs Indhold, og det har interesseret mig at se, at de to Arbejders Resultater væsentlig ere overensstemmende, saaledes som det ogsaa fremhæves af Hr. Statsraad Thor Lange i en Anmeldelse af dem i Dagbladet for 4. April 1892. — Der er dog et Par Punkter, som jeg kunde ønske at henlede Opmærksomheden paa.

Jeg har ovfr. S. 315 omtalt, at Russerne mente, at man i Danmark helst vilde have, at Greven blev i Rusland, og jeg har herved peget paa, at hans Søster Frøken Kristiane i et Brev til Moderen Fru Kristine Munk udtaler, at der blev „noksom stridt derfor, at man ikke gjerne vilde have haft ham tilbage igjen“. Dr. G. synes at gaa ud fra, at Russerne nødvendigt maatte komme til denne Antagelse. Allerede da Hans Helms i Begyndelsen af 1641 (ovfr. S. 261) var i

1783, død paa Caderousse 24. Septbr. 1839. Begge deres Sønner ere døde. Hertug Fernand 24. Septbr. 1854 paa „Arctie“ paa Hjemrejsen fra Washington, Hertug Ludovic 24. Septbr. 1865 efter at have odelagt en umaadelig Formue. Med ham uddøde Hertugerne af Gramout-Caderousse, og Godset Caderousse blev udstykket.